

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการวิจัยและสรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย พยาบาล ผู้ช่วยพยาบาล ช่างภาพ - การแพทย์ นักสุขศึกษา แพทย์ นักจิตวิทยาคลินิก เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่เวชศาสตร์ และนักอาชีวอนามัย รวม ๑๓๖ คน จากจำนวนทั้งหมด ๒๑๒ คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

จากประชากรที่อยู่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๔ แห่ง จากจำนวนทั้งหมด ๔๓ แห่ง จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ใช้ในการวิจัย คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ของประชากร และโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ของโรงพยาบาลและสถานบริการในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นประกอบด้วย คำถามแบบเลือกตอบ แบบประมาณค่า และแบบปลายเปิด หัวข้อคำถามแบ่งออกเป็น ๕ ตอนดังนี้

- ตอนที่ ๑ รายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ สภาพการและการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่
- ตอนที่ ๓ ความต้องการสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่
- ตอนที่ ๔ ปัญหาในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่
- ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. สร้างแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข จำนวน ๒๐ คน จากนั้นนำแบบสอบถาม มาพิจารณาแก้ไข เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์
๒. ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยส่งแบบสอบถาม ไปทั้งหมด ๑๓๐ ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน ๑๖๔ ชุด นำแบบสอบถามที่รวบรวม ได้มาคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน ๑๔๑ ชุด จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เหลือแบบสอบถามจำนวนร้อยละ ๕๐ ของแบบสอบถามที่ส่งไป ได้แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยจำนวน ๑๓๖ ชุด
๓. การส่งและเก็บแบบสอบถามคืน กระทำด้วยตนเอง ใช้เวลาในการ รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด ๓ สัปดาห์
๔. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้การคำนวณหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
๕. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปความเรียงและตาราง

สรุปผลการวิจัย

๑. รายละเอียดส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างประชากร

๑.๑ เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นหญิง วุฒิก่อนปริญญาตรี เจ้าหน้าที่ผู้ใช้สื่อมาจากบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ หลายตำแหน่ง ที่มากที่สุดได้แก่ ตำแหน่งพยาบาล เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีประสบการณ์ในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ระหว่าง ๑ - ๕ ปี มากที่สุด รองลงมาเป็นผู้มีประสบการณ์ระหว่าง ๖ - ๑๐ ปี ในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ส่วนวิธีการที่เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อนั้น พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการเรียนในหลักสูตร เป็นปริมาณมากกว่าครึ่งหนึ่งของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด

๒. สภาพการและการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่

๒.๑ จากการวิเคราะห์สื่อชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน พบว่า สื่อประเภทโปสเตอร์และสื่อประเภทเอกสาร และแผ่นพับ เป็นสื่อที่มีใช้แพร่หลายมากที่สุด คือมีใช้อยู่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขทุกแห่ง นอกจากนี้พบว่า สื่อทั้ง ๒ ชนิดนี้ เป็นสื่อที่มีปริมาณมากและใช้บ่อยที่สุดด้วย

๒.๒ มีข้อที่น่าสังเกตว่า สื่อประเภทเทปโทรทัศน์ ที่ได้รับความสนใจมาก แต่เป็นสื่อที่ยังแพร่หลายน้อย คือมีโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขเพียง ๑ ใน ๓ ของทั้งหมดเท่านั้นที่มีสื่อประเภทเทปโทรทัศน์ ไว้ใช้เพื่อการเผยแพร่ แต่สื่อดังกล่าวได้ถูกใช้บ่อยเป็นอันดับที่ ๓ รองจาก โปสเตอร์และเอกสาร

๒.๓ แหล่งผลิตและบริการสื่อที่มีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งผลิตและบริการให้กับโรงพยาบาลต่าง ๆ มากที่สุด มี ๓ แหล่งได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยผลิตสื่อที่มีอยู่ในโรงพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นแหล่งผลิตและแจกจ่ายสื่อประเภทโปสเตอร์ เอกสารและแผ่นพับ และภาพยนตร์ หน่วยผลิตสื่อในโรงพยาบาลมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อประเภท

สไลด์ ภาพพลิก และเทปบันทึกเสียง หรือบางแห่งมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อประเภทเทปโทรทัศน์

๒.๔ จากการประเมินความสนใจของประชาชนว่ามีความสนใจสื่อชนิดใด มากน้อยเพียงใด โดยเจ้าหน้าที่ผู้ใช้สื่อเป็นผู้ประเมินพบว่า ประชาชนสนใจสื่อประเภทเทปโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ภาพยนตร์ และรองลงไปอีก ได้แก่โปสเตอร์ ส่วนสื่อประเภทเทปบันทึกเสียงมีผู้สนใจน้อย

๒.๕ ประชาชนที่มาโรงพยาบาลส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อยและการศึกษาปานกลาง เป็นประชาชนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อยู่ในวัยหนุ่มสาว และวัยกลางคนเป็นส่วนมาก วัยเด็กมีน้อยที่สุด

๒.๖ สภาพการทั่ว ๆ ไปของสื่อที่ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีเท่าที่ควร รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี และมีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ในเกณฑ์ดี คือมีเพียง ๑ ใน ๕ ของโรงพยาบาลทั้งหมด

๓. ความต้องการสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่

๓.๑ เนื้อหาความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ที่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อต้องการมากที่สุด ๕ อันดับแรกคือ การรับประทานยาให้ถูกวิธีการปฏิบัติตนเมื่อยามเจ็บไข้ การออกกำลังกาย โรคเกี่ยวกับไข้หวัด และเรื่องการปฐมพยาบาล

๓.๒ สื่อที่เจ้าหน้าที่ต้องการมากที่สุด ๓ อันดับแรกคือ เอกสารและแผ่นพับ โปสเตอร์ และเทปโทรทัศน์

๔. ปัญหาในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่

๔.๑ ปัญหาในด้านที่เกี่ยวกับเครื่องมือ พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ ยังขาดอุปกรณ์ที่จำเป็น รองลงมาคือ เครื่องมือบางชนิดมีน้อยเกินไป และรองลงมาอีกคือ อุปกรณ์บางอย่างคุณภาพไม่ดีเนื่องจากใช้มานาน

๔.๒ ปัญหาจากเนื้อหา พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากมีอยู่อย่างเดียวคือสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาในเรื่องต่าง ๆ มีจำนวนน้อย

๔.๓ ปัญหาคนแหล่งที่ได้มาของสื่อ พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ ไม่ทราบว่ามีแหล่งและสถาบันใดมีสื่อประเภทและเรื่องใด รองลงมาคือ หาแหล่งยืมได้น้อย

๔.๔ ปัญหาคนการติดต่อขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ เจ้าหน้าที่เห็นว่าหน่วยงานต่าง ๆ ยังมีการร่วมมือกันน้อย และการติดต่อกับหน่วยงานบางแห่งมีขั้นตอนยุ่งยากเกินไป

๔.๕ ปัญหาคนการเงิน พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ ใช้งบประมาณสนับสนุนน้อยเกินไป

๔.๖ ปัญหาคนสถานที่ พบว่า มีปัญหาเพียงเล็กน้อย ไม่มีสิ่งใดที่จัดว่าเป็นปัญหามาก

๔.๗ ปัญหาคนบุคลากร พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ นอกจากเจ้าหน้าที่จะทำงานด้านเผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชนแล้ว ยังต้องทำงานอย่างอื่นด้วย และปัญหาที่อยู่ในระดับเป็นปัญหามากอีกอย่างหนึ่งคือ บุคลากรในทีมงานเผยแพร่ยังมีน้อยเกินไป

๕. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๕.๑ เจ้าหน้าที่ส่วนมากมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเนื้อหาว่า ควรเป็นเรื่องสั้น ๆ หรือข้อความสั้น ๆ แต่ได้ใจความ เนื้อเรื่องเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้ กระจับแล้วได้แง่คิด เป็นเรื่องที่คนทั่วไปกำลังสนใจ เป็นเรื่องที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต เนื้อเรื่องตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

๕.๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการร่วมมือประสานงานกันให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ควรมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ทราบว่ามีแหล่งผลิตและแหล่งบริการที่ไหนดบ้าง แต่ละแห่งมีสื่อชนิดใดและเรื่องใด ควรมีการแลกเปลี่ยนสื่อระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสามารถสื่อได้ครอบคลุมหลายเรื่อง

๕.๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องแนวโน้มของการนำสื่อมาใช้ในการเผยแพร่ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การนำสื่อมาใช้ในการเผยแพร่เป็นสิ่งจำเป็นมากจะมีการนำสื่อชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการเผยแพร่มากขึ้น หน่วยงานควรมีสื่อหลายชนิดเพื่อสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เห็นว่าจะมีบทบาทมากที่สุด ในอนาคตคือ เทปโทรทัศน์ รองลงไปคือ ภาพยนตร์ และสไลด์ ในขณะที่เดียวกันมีผู้เห็นว่า สื่อประเภทโปสเตอร์ เอกสารและแผ่นพับ จะยังมีบทบาทอยู่ต่อไป สื่อที่ไม่มีเจ้าหน้าที่กล่าวถึงในฐานะสื่อที่จะมีบทบาทในอนาคต คือสื่อประเภทภาพพลิก เทปบันทึกเสียง

๕.๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หน่วยงานระดับสูงควรสนับสนุนค่านงบประมาณให้มากกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านวิชาการและความคิด นอกจากนี้ยังมีผู้เห็นว่าผู้บังคับบัญชาควรมีความรู้เรื่องสื่อบ้าง เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของงานค่านนี้มากขึ้น

๕.๕ สำหรับความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่าควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสื่อชนิดใหม่ต้องการให้มีการจัดศูนย์ผลิตและบริการสื่อที่ใช้เพื่อการเผยแพร่ ต้องการให้มีห้องสมุดสื่อ และมีบริการให้หน่วยงานต่าง ๆ ยืมไปใช้ได้ นอกจากนี้มีผู้เห็นว่าควรมีการควบคุมมาตรฐานการผลิตสื่อเพื่อให้ได้สื่อที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อมูลในคานรายละเอียคส่วนควพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นผู้มีการศึกษาที่ คือส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเคยเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อมาก่อน จึงน่าจะเป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้งานคานการใช้สื่อเพื่อการเผยแพรความรู้สำหรับประชาชนได้รับผลคคือไป และการที่ผู้ใช้สื่อเพื่อการเผยแพรความรู้สำหรับประชาชนในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุง เทพมหานคร เป็นเจ้าหน้าที่ที่มาจากคานต่าง ๆ มากมายถึง ๑๐ คานแห่ง แสดงวางานคานนี้

ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น บุคลากรที่ทำหน้าที่อยู่ในลักษณะไครดนักก็เข้ามาทำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงน่าจะให้การส่งเสริมสนับสนุนงานด้านนี้โดยให้มีหน่วยงานเฉพาะ และมีบุคลากรที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง

สื่อที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุดได้แก่ สื่อประเภทโปสเตอร์ เอกสาร และแผ่นพับ คือ มีใช้ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขทุกแห่ง อาจเป็นเพราะว่าสื่อดังกล่าวราคาถูก ผลิตได้ง่าย และสามารถผลิตได้ในปริมาณมาก ๆ ได้ จึงมีใช้อยู่ทั่วไป แต่ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนให้ความสนใจสื่อประเภทเทปโทรทัศน์ มากที่สุดแม้ว่าจะมีใช้น้อยกว่าสื่อประเภทแรก สื่อที่ประชาชนให้ความสนใจ เป็นอันดับรองลงไปได้แก่ ภาพยนตร์ สังเกตได้ว่าประชาชนให้ความสนใจสื่อประเภทที่มีทั้งภาพและเสียง และภาพที่เห็นเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ จึงน่าจะมีการส่งเสริมการใช้สื่อประเภทนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะหากประชาชนมีความพอใจแล้ว การเรียนรู้ก็จะเกิดดีขึ้นด้วย ดังทฤษฎีความเชื่อมโยงของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่กล่าวว่า ผลของพันธะหรือสิ่งเชื่อมโยง (bond) ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (response) จะมีพลังถ้าผู้เรียนมีความพอใจในทางตรงข้าม พันธะเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองภายนอกจะไม่มีพลังถ้าผู้เรียนไม่ได้รับความพอใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้จะเกิดผลก็ถ้าผู้เรียนได้รับความพอใจ (Hillgard and Bower 1975 : 34)

สื่อประเภทเทปโทรทัศน์และภาพยนตร์ ช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งทางหูและทางตา ซึ่งจะเกิดผลในการเรียนรู้ได้ดีกว่า ดังทฤษฎีความ - สัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนองที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นวัฏจักรของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ๓ ตัว คือ สิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนอง สิ่งเร้ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก สิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะสัมผัสหลายทางย่อมมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะทางเดียว (Clayton ๑๙๖๕ : ๓๔) เมื่อผลการวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับความสนใจของประชาชนออกมาในลักษณะที่ว่าประชาชนมีความสนใจสื่อที่สามารถสื่อความหมายได้ทั้งทางหูและทางตาเช่นนี้ จึงนับว่าเป็นการสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าวเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลดีในด้านการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่าจะส่งเสริมการใช้สื่อประเภทนี้ให้ทั้ง

ภาพและเสียง โดยนำมาใช้มากขึ้น เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยของ ประชาชนตามความมุ่งหมายของการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน (สุรชาติ สุริยะโชติ ๒๕๑๕ : ๒๗) ถ้าการใช้สื่อใดผลดี ประชาชนจะได้รับความรู้ เมื่อประชาชนได้รับความรู้แล้วก็ย่อมจะเกิดการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด ทั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและ พฤติกรรมที่กล่าวว่าการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือ ถ้ามีความรู้ความ เข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วก็จะมีการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยทั้ง ๓ อย่างนี้ มีการ เชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้นในการที่จะให้มีการยอมรับปฏิบัติในสิ่งใด ต้องพยายาม เปลี่ยนทัศนคติเสียก่อนโดยให้ความรู้ (Zimbardo ๑๙๗๗ : ๔๔ - ๕๓) และความรู้ด้านสุขภาพอนามัยที่เจ้าหน้าที่เผยแพร่ เห็นว่าน่าจะนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อมีความรู้ความ เข้าใจนั้น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความต้องการ เนื้อหาในเรื่องต่าง ๆ ครบถ้วน คือ ต้องการ เนื้อหาที่เป็นประโยชน์สำหรับคนทั่วไป เป็นอันดับแรก ๆ เช่น เรื่องการรับประทานยาให้ ถูกวิธี การปฏิบัติตนเมื่อยามเจ็บป่วย เป็นต้น

ในก้านของสื่อที่เจ้าหน้าที่ต้องการใช้ในการ เผยแพร่มากที่สุด คือ เอกสาร โปสเตอร์และเทปโทรทัศน์ การที่เจ้าหน้าที่ต้องการ เอกสารและโปสเตอร์มากกว่า อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ต้องการในสิ่งที่สามารถจัดหาได้ง่ายและมีทาง เป็น ไปได้มากกว่า เพราะจากข้อคิดเห็นของเจ้าหน้าที่พบว่า หน่วยงานมีงบประมาณ น้อย การ เสนอขออนุมัติเพื่อใช้จ่ายในการจัดหาและจัดทำสื่อที่ใช้ในการ เผยแพร่ มักมีอุปสรรคและได้รับอนุมัติในปริมาณจำกัด สภาพการทั่วไปของสื่อที่ใช้ในการ เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี เท่าที่ ควร รองลงมาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ดีนั้นมีอยู่เพียง ๑ ใน ๕ ของสภาพการ ของสื่อที่ใช้ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในกรุงเทพฯ - มหานครทั้งหมด ผลจากการวิเคราะห์ปัญหาในการ ใช้สื่อเพื่อการ เผยแพร่ ทำให้ ทราบว่า การที่หน่วยงานต่าง ๆ ยังมีสื่อที่อยู่ในสภาพไม่ดีเท่าที่ควรนี้เป็นเพราะ ขาดงบประมาณถ้าสภาพการยังคง เป็นเช่นนี้ต่อไป นโยบายการ เผยแพร่ความรู้ สำหรับประชาชนในแผนพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติฉบับที่ ๕ ก็คงจะบรรลุผล

ไค้ชามากหรือไม่บรรลุสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ในนโยบาย การสาธารณสุขในแผนพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติ ในข้อที่ระบุไว้ว่า จะปรับปรุง งานสุขศึกษา ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทาง การสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตโดยทั่วถึง ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าสภาพ การที่เป็นอยู่ขณะนี้คงจะได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้นเพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในที่สุด

ในส่วนของปัญหาในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ นั้น พบว่าสิ่งที่เป็นปัญหามาก ที่สุดคือปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร ในประเด็นที่ว่า เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการใช้สื่อ เพื่อการเผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชน ต้องทำงานอย่างอื่นด้วย ทำให้ไม่มีเวลา เพียงพอสำหรับงานด้านเผยแพร่ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาอีกข้อหนึ่งที่นับว่าเป็นปัญหา มากในระดักรองลงมาคือ บุคลากรในทีมงานเผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชนยังมี น้อยเกินไป ส่วนปัญหาในคานอื่น คือ หน่วยงานต่าง ๆ ยังมีการร่วมมือการ ร่วมมือกันน้อย และปัญหาเรื่องเนื้อหาที่ใช้ในการเผยแพร่เท่าที่มีอยู่จำนวน เรื่อง น้อย จึงเป็นปัญหาต่อการนำไปเผยแพร่ให้กว้างขวางไค้ยาก

ในคานประชาชนที่มาโรงพยาบาลส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อยและการ ศึกษาปานกลางซึ่งมีปริมาณใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้มีการศึกษาสูง มักมีรายได้สูงไค้ด้วย เป็นผู้นิยมใช้บริการจากคลินิกและโรงพยาบาลเอกชน เพราะ คลินิกและโรงพยาบาลเอกชนสามารถให้บริการไค้รวดเร็วกว่า ในเรื่องนี้ วิศิษฎ์ พิชัยสนธิ (๒๕๒๖ : ๓๗๓) ไค้ทำการวิจัยพบว่า ผู้มารับบริการจากโรงพยาบาล เอกชนใช้เวลาตั้งแต่ขอบัตร ถึงตรวจรักษา จนกระทั่งไค้รับยาเสร็จเรียบร้อย ใช้ เวลาเฉลี่ยคนละ ๓๗.๔ นาที ในขณะที่ผู้มาโรงพยาบาลของรัฐใช้เวลาตั้งแต่ขอบัตร ถึงตรวจรักษาและไค้รับยาเสร็จเรียบร้อย ใช้เวลาเฉลี่ยคนละ ๒ ชั่วโมง ๑๗ นาที เมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยและปานกลาง สื่อต่าง ๆ ที่ใช้จึงควรจะต้อง เป็นสื่อที่มีเนื้อหาง่าย ไม่ไค้คำที่ฟังยากหรือเข้าใจยากและควรหลีกเลี่ยงภาษาแบบ วิชาการ

ประชาชนที่มาโรงพยาบาลเป็นหญิงมากกว่าชาย ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า หญิงเจ็บป่วยมากกว่าชาย เพราะตามปกติแล้วประชากรของไทยมีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งรวบรวมไว้ ๖ ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๕๑๘ โดยรวบรวมประชากรตั้งแต่อายุแรกเกิดจนถึงอายุ ๗๐ ปี พบว่า มีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชายทุกช่วงอายุ (ยุทธนา ศุขสมิติ ๒๕๒๓ : ๒๖) นอกจากสถิติดังกล่าวแล้ว สภาพที่พบเห็นโดยทั่วไป เราจะพบว่าผู้ที่ เป็นหญิงนั้นนอกจากจะมาโรงพยาบาลเมื่อตัวเอง เจ็บป่วยแล้ว เวลา บุตรหรือบิดามารดาของคนที่ป่วยไข้ ผู้ที่เป็นหญิงก็มักจะคอง เป็นผู้พามุบุคคลเหล่านั้น มาโรงพยาบาลมากกว่าผู้ที่เป็นชาย ทั้งสถิติและจากสภาพที่พบเห็นโดยทั่วไปสอดคล้อง กับผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี ฉะนั้นในการผลิตหรือนำสื่อและเนื้อหามาใช้ ควรคำนึง ถึงผู้ที่ จะรับความรู้ส่วนใหญ่ที่เป็นเพศหญิงตามปริมาณของผู้มาโรงพยาบาล และ สถานบริการสาธารณสุข เพราะจะทำให้การเผยแพร่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์ในค่านับบุคลากร สื่อที่ใช้ในปัจจุบัน ความต้องการสื่อประเภทต่าง ๆ เนื้อหาที่ใช้ และประชาชนที่รับบริการ รวมทั้ง ปัญหาต่าง ๆ ในค่านับประมาณและหน่วยงานที่ให้บริการในการเผยแพร่ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานครยังอยู่ในเกณฑ์ที่พอใช้ ไม่ถึงระดับที่ ยังต้องมีการปรับปรุง ส่งเสริมในค่านับต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น จึงจะสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการ สาธารณสุขแห่งชาติ และทำให้แผนพัฒนาดังกล่าวได้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

๑. รัฐควรให้การสนับสนุนค่านับประมาณเพื่อจัดหาสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ที่ประชาชนสนใจมาใช้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้เรื่องโรคภัยตลอดจนวิธีการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยของประชาชนได้ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนา สาธารณสุข

๒. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้บังคับบัญชา ระดับสูงน่าจะเป็นผู้ให้การสนับสนุน เพราะผลจากการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ระดับ

ผู้ประกอบการต่างระดับถึงคุณค่าของการร่วมมือและพร้อมที่จะร่วมมือในระดับปฏิบัติงาน ถ้าได้รับการสนับสนุนและประสานงานในระดับสูงและระดับหน่วยงาน ซึ่งจะช่วยให้การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว มีสื่อที่หมุนเวียนใช้งานในปริมาณที่มากขึ้น โดยลดต้นทุนการผลิตลงได้ด้วย

๓. ควรแก้ไขปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรปฏิบัติการ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ค้ำ การ เปิดอบรมให้เจ้าหน้าที่และบุคคลที่สนใจ ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องสื่อ และการใช้สื่อ เพื่อจะได้มีบุคลากรมาช่วยงานเพิ่มขึ้น และถ้าจะให้ได้ผลดีที่สุดควร จักให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชนโดยเฉพาะ ตลอดจน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรับผิดชอบด้านการ เผยแพร่ความรู้ โดยตรงด้วย

๔. ควรจักให้มีการฝึกอบรมความรู้ เกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการ เผยแพร่ เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะการใช้สื่อชนิดใหม่และวิธีการใช้สื่อชนิดนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของ เจ้าหน้าที่ตามข้อมูลที่ได้รับการวิจัยครั้งนี้

๕. หน่วยงานที่มีการผลิตสื่อหรือ เป็นแหล่งที่มีสื่อมาก ๆ ควรจัดทำ เอกสารบัญชีรายการวัสดุและสื่อที่ใช้ในการ เผยแพร่ สำหรับเผยแพร่ให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการ เผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชนทราบว่า มีแหล่งผลิต และบริการอยู่ที่ใด มีสื่อประเภทใด เรื่องใด เพื่อจะได้ติดต่อขอยืมไป เผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง

๖. ควรจักให้มีศูนย์ผลิตและบริการสื่อที่ใช้ในการ เผยแพร่ความรู้สำหรับ ประชาชน เพื่อผลิตและบริการสื่อให้กับโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๗. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการ เผยแพร่ความรู้สำหรับ ประชาชนของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขในชนบท เพื่อ เปรียบเทียบว่าการ เผยแพร่ความรู้ในโรงพยาบาลและสถานบริการ สาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร กับในชนบทที่ใดจะเหมาะสมมากกว่ากัน

๒. ควรวิจัยทางค่านประชาชนที่มาโรงพยาบาลและได้รับการ
 เผยแพร่ความรู้ว่าได้รับประโยชน์จากสื่อที่ใช้ในการ เผยแพร่มากนักน้อยเพียงใด
 เนื้อหาและสื่อที่ใช้มีความเหมาะสมเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบ
 การพิจารณาจัดหาและจัดสร้างสื่อเพื่อใช้ในการ เผยแพร่ความรู้ให้เหมาะสมกับ
 กลุ่มเป้าหมายต่อไป

๓. ควรวิจัยในเรื่องท่านองเดียวกันนี้ แต่เปลี่ยนกลุ่มประชากรที่เป็น
 กลุ่มเป้าหมายในการ เผยแพร่ความรู้ เช่น กลุ่มประชากรในวัยต่าง ๆ หรือประชากร
 ที่มาโรงพยาบาลเฉพาะโรคต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับ
 เนื้อหา ตลอดจนสื่อที่ต้องการ ที่อาจแตกต่างกันออกไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย